

Anonymizované znění

Překlad

C-612/23 – 1

Věc C-612/23

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

6. října 2023

Předkládající soud:

Oberlandesgericht Düsseldorf (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

21. září 2023

Žalobce, navrhovatel v odvolacím řízení a odpůrce v odvolacím řízení:

Verbraucherzentrale Berlin e. V.

Žalovaná, navrhovatelka v odvolacím řízení a odpůrkyně v odvolacím řízení:

Vodafone GmbH

[omissis]

Vyhlášeno dne 21. září
2023

[omissis]

**OBERLANDESGERICHT DÜSSELDORF (Vrchní zemský soud
v Düsseldorfu)**

USNESENÍ

Ve věci

Verbraucherzentrale Berlin e. V., [omissis] Berlín,

žalobce, navrhovatele v odvolacím řízení a odpůrce v odvolacím řízení,

[omissis]

proti

Vodafone GmbH, [omissis] Düsseldorf

žalované, navrhovatelce v odvolacím řízení a odpůrkyni v odvolacím řízení,

[omissis]

rozhodl 20. občanskoprávní senát Oberlandesgericht DÜSSELDORF (Vrchní zemský soud v Düsseldorfu) [omissis]

takto:

I.

Řízení se přerušuje.

II.

Oberlandesgericht Düsseldorf (Vrchní zemský soud v Düsseldorfu) předkládá Soudnímu dvoru Evropské unie následující otázku týkající se výkladu čl. 30 odst. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkající se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě) ve znění čl. 1, bodu 21 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES:

Považuje se za „počáteční smluvní období“ pouze smluvní období první smlouvy nebo i smlouva o prodloužení zakládající se na aktuálních projevech vůle, která byla uzavřena a začala být plněna dlouho před uplynutím platnosti první smlouvy, pokud upravuje plnění podnikatele a zákazníka odlišná od první smlouvy?

Odůvodnění:

- 1 Žalobce, aktivně legitimovaný spolek na ochranu spotřebitelů, zpochybňuje konkrétní postup žalované, která je poskytovatelem telekomunikačních služeb, mimo jiné v oblasti mobilních telefonních služeb, vůči stávajícím zákazníkům, k němuž došlo například u dvou zákazníků, totiž u zákazníka 1 a zákazníka 2.
- 2 Zákazníci uzavřeli s žalovanou první smlouvu s pevnou minimální dobou platnosti smlouvy. Několik měsíců před uplynutím platnosti této první smlouvy v roce 2018 si zákazníci přáli provést změnu tarifu (u zákazníka 1 místo „Vodafone Red 2016 S“ tarif „Vodafone Red L“, u zákazníka 2 místo neznámého tarifu tarif „allnet-Flat Max“), ve spojení se – zvýhodněným – nákupem nového chytrého telefonu a vyšší měsíční splátkou, a obrátili se proto na jednu z prodejen žalované.
- 3 V „Dodatkové dohodě ke stávající smlouvě o službách poskytovaných společností Vodafone“ [omissis], kterou na to žalovaná vyhotovila a zákazník 1 ji pod stejným číslem smlouvy podepsal, sice bylo nejprve uvedeno:

2

Anonymizované znění

Rozhodl/a jste se pro nákup nového zvýhodněného chytrého telefonu nebo tabletu před uplynutím minimální doby platnosti smlouvy a tedy pro novou smlouvu. Dne [...] [první den po uplynutí minimální doby platnosti první smlouvy] začíná plynout nová minimální doba platnosti Vaší smlouvy v délce 24 měsíců. [...]

V bodě „Tarif“ bylo uvedeno:

Pro smlouvu platí jako dosud tento tarif:

Red L s Basic Phone [...],

tedy „nový“ tarif s „novými“ cenami. Podle dalšího ujednání bylo nezbytné již ke dni podpisu smlouvy nastavit jako opci doplňkový balíček dat, který bylo možné sjednat pouze k tarifu „Red L“. Zákazník 1 okamžitě obdržel nový chytrý telefon, žalovaná od tohoto okamžiku účtovala nový tarif. Žalovaná následně zastávala názor, že doba platnosti „dodatkové dohody“, která činí 24 měsíců, začíná plynout nikoliv již s jejím podpisem, nýbrž až od uplynutí platnosti první smlouvy o několik měsíců později.

- 4 V „Prodloužení smlouvy“ zákazníka 2 [omissis] bylo uvedeno:

Začátek platnosti smlouvy:

13.08.2018

Doba platnosti smlouvy: 26 měsíců [...]

Datum 13. srpna 2018 je den návštěvy zákazníka 2 na prodejně. Nový chytrý telefon byl předán ihned a tarif „allnet-Flat Max“ byl účtován od tohoto dne. Na výtku zákazníka, že doba platnosti smlouvy je delší než 24 měsíců, žalovaná odpověděla, že zbývající dobu platnosti první smlouvy je nezbytné připočítat k minimální době platnosti v trvání 24 měsíců.

- 5 Žalobce tvrdil, že zákazník je tak vázán na dobu delší než 24 měsíců, což je v rozporu s § 43b první větou Telekommunikationsgesetz (zákon o telekomunikacích, „TKG“) v tehdy platném znění, každopádně ovšem v rozporu s § 309 bodem 9 písm. a) Bürgerliches Gesetzbuch (občanský zákoník, „BGB“) (o neplatnosti všeobecných obchodních podmínek, které u některých smluv zavazují druhou smluvní stranu na dobu delší než dva roky) v tehdy platném znění. Žalobce proto navrhl, aby

žalované byla uložena povinnost

I.

[omissis] zdržet se v rámci obchodní činnosti ve smlouvách o poskytování telekomunikačních služeb uzavřených se spotřebiteli následujících jednání

I.

uzavírat při změně smlouvy dohodu, podle které má nová smlouva o poskytování telekomunikačních služeb minimální dobu platnosti v trvání 24 měsíců, která začíná plynout až po uplynutí minimální doby platnosti předchozí smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb, [omissis] [na tomto místě a následně byly vypuštěny odkazy na přílohy s dokumentací v obou konkrétních případech], pokud má k aktivaci nové smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb dojít již před uplynutím platnosti předchozí smlouvy, pokud [omissis] v důsledku toho dojde k překročení smluvního závazku zákazníka v trvání 24 měsíců.

podpůrně,

uzavírat při změně smlouvy dohodu, podle které nová smlouva o poskytování telekomunikačních služeb zavazuje druhou smluvní stranu na dobu dvou let, přičemž tato doba začíná plynout až po uplynutí minimální doby platnosti předchozí smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb, [omissis] pokud má k aktivaci nové smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb dojít již před uplynutím platnosti předchozí smlouvy, pokud [omissis] v důsledku toho dojde k překročení smluvního závazku zákazníka v trvání 24 měsíců, nejedná-li se o individuální ujednání.

nebo

2.

uvádět na vyúčtování nebo potvrzení změn smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb datum uplynutí minimální doby platnosti smlouvy v měsících, v důsledku čehož je spotřebitel vázán smlouvou po dobu delší než 24 měsíců, [omissis]

podpůrně

uvádět na vyúčtování nebo potvrzení změn smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb datum uplynutí minimální doby platnosti smlouvy nebo minimální dobu platnosti smlouvy v měsících, v důsledku čehož je spotřebitel vázán smlouvou po dobu delší než dva roky, nejedná-li se o individuální ujednání, [omissis]

nebo

3.

odvolávat se na to, že při změnách smlouvy před uplynutím minimální doby platnosti předchozí smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb se k době platnosti v trvání 24 měsíců, která začíná běžet s novou smlouvou o poskytování telekomunikačních služeb, připočte zbývající doba platnosti předchozí smlouvy [omissis].

[omissis]

4

- 6 Žalovaná navrhlá, aby žaloba byla zamítnuta. Tvrdila, že se jedná pouze o prodloužení smlouvy na základě dohody, na které se nevztahuje § 43b první věta TKG v tehdy platném znění ani § 309 bod 9 písm. a) BGB. Jedná se o individuální ujednání, proto se nepoužije posouzení měřítkem platným pro všeobecné obchodní podmínky.
- 7 Napadeným rozsudkem uložil Landgericht (zemský soud) žalované povinnosti v souladu s podpůrnými návrhy uvedenými pod body I.1. a I.2. [omissis]. K odůvodnění uvedl: Vytýkaným jednáním nedošlo k porušení uvedených ustanovení; zákazy v nich uvedené se týkají výlučně doby trvání prvních smluv a nikoliv doby trvání následných smluv, o které se – navzdory změnám v jejich obsahu – jedná. Ujednání je nicméně nezbytné považovat za všeobecné obchodní podmínky, které porušují § 307 BGB [o neplatnosti všeobecných obchodních podmínek, které smluvní stranu znevýhodňují v rozporu se zásadou dobré víry]; při posouzení, zda jsou nezákonná, je nezbytné přihlídnout k § 309 bodu 9 písm. a) BGB.
- 8 Oba účastníci řízení tento rozsudek napadají v rozsahu, v němž je pro ně nepříznivý, [omissis]
- 9 Senát – v rámci prvního projednání věci – odvolání žalobce vyhověl a odvolání žalované zamítl. Vycházel přitom z toho, že vytýkané jednání žalované je v rozporu s uvedenými právními předpisy, zejména tehdy, pokud jsou vykládány s ohledem na příslušné směrnice. Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) tento rozsudek zrušil, protože z důvodu tehdy předložených podkladů nebylo možné vycházet z toho, že plnění – změny ve vzájemných plněních ve smyslu „dodatkové dohody“ – mělo být zahájeno již v den návštěvy na prodejně, naopak, formulace uvedené v dohodě uzavřené se zákazníkem 1 naznačovaly, že plnění by mělo být zahájeno až po uplynutí první smlouvy. [Dokument] týkající se zákazníka 2 nepředstavuje samotnou listinu smlouvy, nýbrž pouze potvrzení smlouvy žalované. Za účelem dalšího zjištění skutkového stavu vrátil věc senátu.
- 10 Senát skutkový stav věci dále objasnil. [omissis]
- 11 [omissis] [K otázce, kdy měla začít platit změna ve vzájemných plněních podle dotčených ujednání. Předkládající soud vychází z toho – a to zejména na základě skutečného naplňování těchto ujednání -, že „dodatková dohoda“ a „prodloužení smlouvy“ žalované s jejími zákazníky mělo být podle shodné vůle obou smluvních stran účinné a platné již v den návštěvy zákazníků na prodejně.]
- 12 Z výše uvedeného vyplývá předběžná otázka. Žaloba je podle hlavních návrhů opodstatněná, pokud vytýkaný postup porušil § 43b první větu TKG v tehdy platném znění. Toto ustanovení mělo následující znění:

Počáteční minimální doba platnosti smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a poskytovatelem veřejně přístupných telekomunikačních služeb nesmí být delší než 24 měsíců.

Toto ustanovení provádí čl. 30 odst. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě), ve znění čl. 1 bodu 21 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES, který zněl:

Členské státy zajistí, aby smlouvy uzavřené mezi spotřebiteli a podniky poskytujícími služby elektronických komunikací nestanovily počáteční smluvní období přesahující 24 měsíců.

Bod 47 odůvodnění směrnice 2009/136/ES k tomu uvádí:

Aby bylo možno plně využívat výhod konkurenčního prostředí, měli by spotřebitelé mít při výběru k dispozici všechny informace a možnost měnit poskytovatele, pokud je to v jejich zájmu. Je nezbytné zajistit, aby tak mohli činit bez právních, technických či praktických překážek, jež mohou zahrnovat smluvní podmínky, postupy, poplatky apod. To nevylučuje možnost stanovit ve spotřebitelských smlouvách přiměřenou minimální dobu platnosti smlouvy.

Ustanovení § 43 první věty TKG bylo proto nezbytné vykládat v souladu se směrnicí.

- 13 Předně je nezbytné poukázat na skutečnost, že v tomto řízení nevystává otázka, kdy začíná běžet období 24 měsíců, zda již při uzavření smlouvy nebo až se sjednaným začátkem poskytování služeb. Je pravda, že podle prvně uvedeného názoru by postup žalované byl v každém případě protiprávní, protože období mezi okamžikem uzavření smlouvy a sjednaným koncem platnosti smlouvy je každopádně delší než 24 měsíců. Takovéto porušení ovšem není předmětem žalobního návrhu.
- 14 Relevantní není ani ustanovení čl. 105 odst. 1 směrnice (EU) 2018/1972, které nahradilo čl. 30 odst. 5 směrnice 2002/22/ES, a § 56 TKG, který toto ustanovení provádí a v platnosti je od 1. prosince 2021. Podle německého práva je možné vyhovět žalobě na zdržení se vytýkaného jednání pouze tehdy, pokud toto jednání bylo protiprávní již ve své době. Současný právní stav tak může být relevantní nanejvýš nepřímo, pokud lze ze změn zavedených novým právním stavem vyvodit závěry pro dříve platný právní stav.
- 15 Chápání výrazu „počáteční smluvní období“ není v Německu jednoznačné.
- 16 Podle jednoho názoru je tím myšlena pouze „první smlouva“. Omezení na 24 měsíců tak platí pouze pro úplně první smlouvu. Při prodloužení smlouvy toto omezení již neplatí. To platí jak pro případ, kdy smlouva pokračuje, protože nebyla vypovězena, jak se od počátku předpokládalo (v tomto ohledu ovšem vyplývají omezení z přílohy [– bod 1 písm.] h) [–] směrnice 93/13/ES a z § 309 bodu 9 písm. b) BGB, který ji provádí, a nyní rovněž z čl. 105 odst. 3 směrnice (EU) 2018/1972 a z § 56 odst. 3 TKG v novém znění, který jej provádí), tak i pro případ, kdy se prodloužení doby platnosti smlouvy zakládá na aktuálních

vzájemných projevech vůle smluvních stran. Podle tohoto názoru je tomu tak i tehdy, pokud jsou při prodloužení smlouvy současně provedeny změny smluvních podmínek pro plnění a úhrady.

- 17 Podle druhého názoru [*omissis*], který zastává senát [*omissis*], je „počátečním smluvním obdobím“ myšlena každá minimální doba platnosti smlouvy založená aktuálními projevy vůle. Jak vyplývá z bodu 47 odůvodnění (viz bod 12), má mít spotřebitel v každém případě po uplynutí přiměřené minimální doby platnosti smlouvy (kterou směrnice stanoví nanejvýš na 24 měsíců) i z konkurenčních důvodů možnost smlouvu ukončit. Důvod uvedený v bodě 47 odůvodnění platí nezávisle na tom, zda se jedná o první smlouvu nebo o smlouvu o prodloužení. V případě, že by názor uvedený v bodě 16 byl správný, pak by pro dobu platnosti smlouvy o prodloužení, které jsou uzavřeny na základě aktuálních projevů vůle, nebyla – dříve ani nyní – stanovena jasná pravidla, pokud je – jak tvrdí žalovaná – vypuštění slova „počáteční“ v čl. 105 odst. 1 první větě směrnice (EU) 2018/1972 v porovnání s předchozím ustanovením nezbytné považovat pouze za redakční chybu bez obsahového významu. Navíc názor uvedený v bodě 16 posuzuje význam změn smlouvy podle toho, zda se podle vnitrostátního práva jedná o pouze prodloužení smlouvy (byť s obsahovými změnami) nebo o takzvanou „novaci“ (nově uzavřenou smlouvu při ukončení původní smlouvy), a výklad směrnice je tak podřízen vnitrostátním koncepcím. Podle názoru zastávaného senátem musí být výraz „počáteční smluvní období“ chápán jako opak automatického prodlužování smluvního období, které tehdy bylo zmíněno v příloze [bod 1 písm.] h) [–] směrnice 93/13/EHS a nyní také v čl. 105 odst. 3 (EU) 2018/1972. Tím by byly jasně vymezeny oblasti regulace podle unijního práva i podle vnitrostátního práva [*omissis*]. Vypuštění slova „počáteční“ v čl. 105 odst. 1 první větě směrnice (EU) 2018/1972 v porovnání s předchozím ustanovením lze podle názoru senátu vysvětlit tím, že otázka automatického prodlužování je nyní přímo upravena v následujících odstavcích.
- 18 Žalovaná má za to, že spotřebitele při prodloužení smlouvy již není nezbytné tolik chránit, protože již zná spolehlivost a postupy podniku. Tento argument při prodloužení smlouvy za současné úpravy rozsahu plnění, o němž má být v projednávané věci rozhodnuto, neplatí již od počátku, nehledě na to, že tato úvaha s ohledem na bod 47 odůvodnění (viz bod 12) neodůvodňuje minimální dobu platnosti smlouvy delší než 24 měsíců.

[*omissis*]